

Pilotna študija na dveh izbranih področjih

Poročilo o analizi dejavnosti –
kmetijska dejavnost

Poročilo, pripravljeno v okviru projekta »Modernizacija srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja vključno z vajeništvom, prenova višješolskih študijskih programov ter vzpostavitev digitalno podprtih učnih mest 2022–2026«

April 2025

Pilotna študija na dveh izbranih področjih, Poročilo o analizi dejavnosti – kmetijska dejavnost

PRI PRIPRAVI POROČILA SO SODELOVALI:

Sodelavci Centra RS za poklicno izobraževanje:

Majda Stopar, Anja Dolžan, Barbara Kunčič Krapež, Barbara Velkov

Zunanja sodelavka:

Nina Kristl

Urednici:

Anja Dolžan in Barbara Kunčič Krapež

Jezikovni pregled:

Amidas d.o.o.

Center RS za poklicno izobraževanje

Ljubljana, april 2025

Projekt sofinancirata Republika Slovenija, Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, in Evropska unija – NextGenerationEU. Projekt se izvaja skladno z načrtom v okviru razvojnega področja »Pametna, trajnostna in vključujoča rast«, komponenta Krepitev kompetenc, zlasti digitalnih in tistih, ki jih zahtevajo novi poklici in zeleni prehod (C3 K5), ukrepi: reforma C. Modernizacija srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja vključno z vajeništvom, prenova višješolskih študijskih programov ter vzpostavitev digitalno podprtih učnih mest in investicija G. Krepitev sodelovanja med izobraževalnim sistemom in trgom dela: projekt Modernizacija srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja vključno z vajeništvom, prenova višješolskih študijskih programov ter vzpostavitev digitalno podprtih učnih mest.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici

v Ljubljani COBISS.SI-ID 262077955

ISBN 978-961-7139-83-9 (PDF)

Kazalo

O projektu	7
1 Uvod.....	8
2 Namen	8
SKLOP 1: Določitev matrike dejavnosti in opis primerov dveh držav	9
SKLOP 2: Pregled obstoječih izobraževalnih programov (SOK 3–6) ter NPK v dejavnosti in izvajanje le teh	9
SKLOP 3: Opis dejavnosti ter pregled povpraševanja po spretnostih in znanjih med iskalci kadra	10
SKLOP 4: Ugotavljanje trenutnih potreb po spretnostih in trendih ter zagotavljanju strokovnosti kadra v dejavnosti	10
SKLOP 5: Oblikovanje priporočil za posodobitev strokovnih podlag za razvoj strukture kvalifikacij v dejavnosti	10
3 Metode	10
3.1 Matrika dejavnosti.....	11
3.2 Strukturirani intervjuji	11
3.3 Fokusne skupine	13
3.4 Anketiranje.....	14
3.5 Analiza sekundarnih virov – zaposlitveni oglasi.....	15
3.6 Analiza sekundarnih virov – baze kvalifikacij ter spletni opisi kvalifikacijskih sistemov v Sloveniji in izbranih državah	16
4 Ugotovitve	17
4.1 Predstavitev dejavnosti.....	17
4.2 Opredelitev dejavnosti	18
4.3 Ugotavljanje potreb na trgu dela.....	20
4.3.1 Zaposlitveni oglasi.....	21
4.3.2 Anketiranje delodajalcev	22
4.3.3 Fokusne skupine	23
4.4 Aktualnost vsebin in izvajanje kvalifikacij v dejavnosti	24
4.5 Začetno in nadaljnje poklicno izobraževanje v dveh državah	27
4.6 Priporočila za razvoj strokovnih podlag za razvoj kvalifikacij v dejavnosti ...	28
4.6.1 Izobraževalni programi in izobraževalne ustanove na področju kmetijstva	

28

4.6.2	Medsektorsko povezovanje, sodelovanje in štipendiranje.....	31
4.6.3	Praktično izobraževanje in usposabljanje.....	32
4.6.4	Financiranje in podpore.....	33
5	Izzivi in priložnosti razvoja kvalifikacij.....	34
6	Viri in literatura	36
7	Priloge:.....	38

Seznam kratic

AJPES	Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
AKIS	Sistem ustvarjanja, izmenjave in prenosa znanja ter inovacij v kmetijstvu
CPI	Center RS za poklicno izobraževanje
ECDL	Evropsko računalniško spričevalo
EIP	Evropsko partnerstvo za inovacije
ESCO	Evropska klasifikacija spretnosti/kompetenc, kvalifikacij in poklicev
EU	Evropska unija
GPS	Globalni sistem pozicioniranja
IFYE	Mednarodna izmenjava mladih kmetov
IP	Izobraževalni program
JSKS	Javna služba kmetijskega svetovanja
KKD	Kulturno-kreativna dejavnost
MOFAS	Modernizacija finančno-administrativnega sistema
NOO	Načrt za okrevanje in odpornost
NPI	Nižje poklicno izobraževanje
NPK	Nacionalna poklicna kvalifikacija
NRPSLO	Nacionalno informacijsko središče
OECD	Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj
OMD	Območja z omejenimi dejavniki za kmetijsko pridelavo
PUD	Praktično usposabljanje z delom
PRI	Praktično izobraževanje v študijskih programih
PSI	Poklicno-strokovno izobraževanje
PTI	Poklicno-tehniško izobraževanje
RIC	Državni izpitni center
RPŽ	Rastlinska pridelava in živinoreja
SKD	Standardna klasifikacija dejavnosti
SKP	Skupna kmetijska politika
SOK	Slovensko ogrodje kvalifikacij
SPI	Srednje poklicno izobraževanje
SSI	Srednje strokovno izobraževanje

SURS	Statistični urad Republike Slovenije
UMAR	Urad RS za makroekonomske analize in razvoj
VSI	Višješolsko izobraževanje
ZRSZ	Zavod RS za zaposlovanje
ŽPI	Živilsko predelovalna industrija

O projektu

Projekt »Modernizacija srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja vključno z vajeništvom, prenova višješolskih študijskih programov ter vzpostavitev digitalno podprtih učnih mest 2022–2026« je financiran v okviru Načrta za okrevanje in odpornost (NOO), ki je nacionalni program reform in naložb, s katerimi se blažijo gospodarske in socialne posledice pandemije covida-19 v Sloveniji. Namen načrtovanih ukrepov NOO je do leta 2026 podpreti dolgoročno trajnostno rast ter obravnavati izzive zelenega in digitalnega prehoda.

Temeljni cilj projekta je modernizirati poklicno in strokovno izobraževanje (PSI) tako, da bo omogočalo krepitev kompetenc za digitalni in zeleni prehod, večjo prilagodljivost, odpornost in odzivnost PSI na potrebe trga dela in okolja ter posledično izboljšanje njegove relevantnosti za gospodarsko okrevanje, zvišanje produktivnosti ter uravnotežen družbeni, okoljski in gospodarski razvoj.

V okviru projekta se izvajajo naslednje aktivnosti:

- aktivnost 1: kompetence in kvalifikacije za digitalni in zeleni prehod,
- aktivnost 2: kakovost načrtovanja in izvedbe programov srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja na ravni izvajalcev,
- aktivnost 3: nadaljnji razvoj vajeništva in povezava šol s podjetji,
- aktivnost 4: digitalno podprta učna mesta na področju zdravstva in socialnega varstva ter predšolske vzgoje,
- aktivnost 5: prenova višješolskih študijskih programov (za zeleni in digitalni prehod) in
- aktivnost 6: izvedba dogodkov za povečanje atraktivnosti in kakovosti PSI.

Dokument Pilotna študija na dveh izbranih področjih, Poročilo o analizi dejavnosti – kmetijska dejavnost, je eden izmed rezultatov, ki so nastali v okviru projektne aktivnosti 1, kompetence in kvalifikacije za digitalni in zeleni prehod, ki je v prvi vrsti namenjena prenovi izobraževalnih programov srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja.

1 Uvod

Pilotna študija na dveh izbranih področjih je bila izvedena z namenom razvoja metodologije za izvedbo analize dejavnosti ter hkrati za evalvacijo pristopov, ki smo jih uporabili, in pridobljenih rezultatov. Osredotoča se na oblikovanje pristopov in orodij za izvajanje poglobljenih analiz podatkov o trgu dela, potrebah delodajalcev po spretnostih ter izvajanju izobraževalnih programov in nacionalnih poklicnih kvalifikacij. Predstavlja pilotno osnovo za oblikovanje celovite metodologije, ki bo služila kot temelj za prihodnje analize dejavnosti.

V ta namen smo izvedli analizo dejavnosti na dveh področjih: kulturno-kreativna dejavnost in kmetijska dejavnost. Pričujoče poročilo predstavlja sintezo ključnih rezultatov posameznih faz analize kmetijske dejavnosti. Poglobljene analize vsake faze so predstavljene v ločenih (delnih) poročilih, ki so v prilogah k temu poročilu.

Ugotovitve analize dejavnosti smo umestili v kontekst razumevanja značilnosti, izzivov in razvojnih priložnosti dejavnosti. Pričujoči dokument v uvodnem poglavju predstavi namen in cilje analize dejavnosti, sledi mu poglavje o uporabljenih metodah. Nato podajamo vsebinske ugotovitve analize izbrane dejavnosti rastlinske pridelave in živinoreje. V okviru sklopa 1 je strokovna skupina pri razvoju matrike dejavnosti opredelila dejavnosti znotraj širše kmetijske dejavnosti. Na tej podlagi je bilo določeno, da sta bili rastlinska pridelava in živinoreja primarni predmet analize. V nadaljevanju sledijo priporočila za razvoj kvalifikacij v tej dejavnosti, dokument pa se zaključi s poglavjem o izzivih in priložnostih razvoja kvalifikacij.

2 Namen

Namen analize dejavnosti je bil zbrati podatke o trenutnih potrebah po poklicih, ki se zaposlujejo v izbrani dejavnosti, ter identificirati zahtevana ključna dela, spretnosti, znanja in kompetence znotraj dejavnosti. Poleg tega je bil namen analize opredeliti vrzeli med povpraševanjem na trgu dela ter vključenimi znanji in spretnostmi v obstoječih poklicnih standardih, ki so podlaga nacionalnim poklicnim kvalifikacijam (NPK) in katalogom znanj za izobraževalne programe (IP) nižjega, srednjega

poklicnega, srednjega strokovnega in višjega strokovnega izobraževanja, ter na podlagi pridobljenih podatkov oblikovati priporočila za izboljšanje izobraževalnih programov, usposabljanj in NPK, ki bi lahko prispevali k zadovoljevanju potreb po kadrih v izbrani dejavnosti.

SKLOP 1: Določitev matrike dejavnosti in opis primerov dveh držav

Namen tega sklopa je bil oblikovanje matrike dejavnosti, v kateri opredelimo »vsebino« analize, določimo dejavnost, ki jo opredelimo v skladu s standardno klasifikacijo dejavnosti (SKD), in določimo poklice po evropski standardni klasifikaciji poklicev (ESCO) ter tako dobimo enote, po katerih v nadaljevanju spremljamo dostopne podatke o poslovnih subjektih in kadrih na trgu dela. Na drugi strani v matriki prikažemo izobraževalne programe in nacionalne poklicne kvalifikacije, ki predstavljajo drugi del, torej ponudbo kadrov na trgu dela v določeni dejavnosti. Takšen pristop omogoča identificiranje vrzeli, kjer lahko opazimo tudi, da v danem trenutku ni razvitih poklicnih standardov niti izobraževalnih programov ali NPK ali da so nekateri poklicni standardi bolj ali manj interdisciplinarni (znanja, spretnosti in kompetence posegajo na različna strokovna področja) in jih zaradi obveze po umeščanju na posamezno strokovno področje (po Klasiusu P) večkrat tudi neustrezno uokvirja in s tem pri razvoju izobraževalnega programa onemogoča vključevanje poklicnih standardov z različnih strokovnih področij. Ob tem želimo poudariti, da Klasius P določa strokovno področje izobraževalnih programov in NPK, ne more pa določati strokovnega področja poklica. Prav tako je bil namen predstavitev kvalifikacij v začetnem in nadaljevalnem poklicnem izobraževanju ter morebitnih sistemov vrednotenja neformalno pridobljenega znanja, ki obstajajo v izbrani dejavnosti v dveh državah.

SKLOP 2: Pregled obstoječih izobraževalnih programov (SOK 3–6) ter NPK v dejavnosti in izvajanje le teh

Namen drugega sklopa je bil naštetih kvalifikacij, ki jih je glede na vsebino mogoče povezati z dejavnostjo, predstaviti priliv diplomantov v zadnjih nekaj letih ter opredeliti težave in pomanjkljivosti pri njihovem izvajanju.

SKLOP 3: Opis dejavnosti ter pregled povpraševanja po spretnostih in znanjih med iskalci kadra

Namen tretjega sklopa je bil opredeliti in predstaviti osnovne značilnosti izbrane dejavnosti in obstoječe napovedi o razvoju dejavnosti (trendi) ter izdelati pregled kadrov in kompetenc, po katerih zaposlovalci povprašujejo.

SKLOP 4: Ugotavljanje trenutnih potreb po spretnostih in trendih ter zagotavljanju strokovnosti kadra v dejavnosti

Namen četrtega sklopa je bil na podlagi ugotovitev iz predhodnih pristopov pridobiti poglobljene podatke o aktualnosti znanj in spretnosti, zajetih v poklicne standarde, ter prepoznati obstoječe vrzeli v znanju, spretnostih in kompetencah dijakov in diplomantov, ki opravljajo praktično usposabljanje z delom (PUD) oziroma praktično izobraževanje (PRI) ali se zaposlujejo v podjetjih iz izbrane dejavnosti.

Poseben poudarek je bil namenjen napovedim prihodnjih potreb po znanjih in spretnostih za poklice v dejavnosti ter presoji ustreznosti obstoječe strukture kvalifikacij. Preverjalo se je, ali obstaja potreba po novih izobraževalnih programih ali NPK ali pa se obstoječe kvalifikacije prekrivajo oziroma dopolnjujejo ipd.

SKLOP 5: Oblikovanje priporočil za posodobitev strokovnih podlag za razvoj strukture kvalifikacij v dejavnosti

Namen petega sklopa je bil oblikovati predlog za pripravo strokovnih podlag za razvoj izobraževalnih programov in NPK, skladno s potrebami trga dela in predhodnimi ugotovitvami analize dejavnosti. Predlog pripravi skupina zunanjih strokovnjakov.

3 Metode

V študiji smo uporabili kombinacijo več kvantitativnih in kvalitativnih metod, ki vključujejo izvedbo strukturiranih intervjujev, fokusne skupine, analize sekundarnih virov, anketiranje itd.

3.1 Matrika dejavnosti

Matrika je sestavljena iz različnih klasifikacij, ki jih med seboj primerjamo tako, da dobimo transparentno sliko o ujemanju med dejavnostjo po SKD, poklici, kot jih določa ESCO, ter bazami NRPSLO.ORG, kjer so baze poklicnih standardov in katalogov standardov strokovnih znanj in spretnosti, ter bazo slovenskega ogrodja kvalifikacij, NOK.SI, kjer so izobraževalni programi, ki jih lahko vsebinsko povežemo z obravnavano dejavnostjo.

Namen primerjave podatkov v matriki je, da lažje in bolj transparentno določimo dejavnost, ki jo bomo opredelili kot enoto opazovanja gibanja ponudbe in povpraševanja po delovni sili na trgu dela in v nadaljevanju tudi kot smiselno enoto za oblikovanje profila dejavnosti, v katerem bomo popisali ključna dela, ki se izvajajo v poklicih, ki glede na delovne procese in storitve spadajo v to dejavnost.

3.2 Strukturirani intervjuji

Strukturirani intervjuji so kvalitativna metoda zbiranja podatkov. Osredotočamo se na proučevanje subjektivnih mnenj, izkušenj in interpretacij udeležencev, ne pa na pridobivanje številčnih podatkov kakor pri kvantitativnem raziskovanju. Odgovarjamo na vprašanja zakaj, kako, kaj, ne pa na vprašanja kolikokrat, kako pogosto in podobno. Poudarek je na kakovosti informacij, ne na njihovi količini.

Z intervjuji smo pridobili podatke o trenutnih pomanjkljivostih v izobraževalnih programih ter katalogih standardov strokovnih znanj in spretnosti za NPK-je ter o usklajenosti in prilagajanju vsebin izobraževalnih programov razvoju v gospodarstvu.

Intervjuje smo izvedli s 27 intervjuvanci za področje rastlinske pridelave in živinoreje, kar sicer presega priporočeno velikost vzorca v kvalitativnih raziskavah (od šest in dvanajst intervjuvancev), vendar je področje raziskovanja kompleksno in zajema mnoge vidike in teme, hkrati pa je populacija, ki je predmet raziskovanja, raznolika, saj zajema skupine deležnikov, ki na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja sodelujejo v procesu izvajanja izobraževalnih programov v najširšem smislu, zato smo se odločili, da presežemo priporočeno velikost. Da bi zajeli čim širši spekter mnenj, smo izvedli intervjuje s predstavniki šestih skupin (za dejavnost rastlinska pridelava in živinoreja). Opis udeležencev vključuje tudi način izbora

intervjuvancev v vzorec raziskave:

1) Strokovni sodelavci CPI, ki so odgovorni za razvoj in implementacijo kvalifikacij na izbranih področjih, in predstavniki RIC: za področje rastlinske pridelave in živiloreje smo vključili tri svetovalce, in sicer iz središča za razvoj poklicnih kvalifikacij, središča za razvoj poklicnega izobraževanja in iz RIC.

2) Organizatorji PUD in PRI na šolah: kontaktni e-naslovi organizatorjev za izvedbo intervjujev za področje rastlinske pridelave in živiloreje (RPŽ) so bili pridobljeni s strani predstavnice središča za izobraževalne programe, ki pokriva področje kmetijstva, in prek ravnateljev biotehniških šol. Vabilu k sodelovanju se je odzvalo pet šol, ki izvajajo izobraževalne oziroma študijske programe s področja RPŽ. V intervjujih za omenjeno področje je sodelovalo pet organizatorjev PUD in dva organizatorja PRI.

3) Mentorji v podjetju, kjer se izvajajo PUD, PRI in vajeništvo: kontaktni e-naslovi mentorjev v podjetjih so bili pridobljeni od organizatorjev PUD in PRI na šolah, ki izvajajo izobraževalne programe s področja RPŽ. Intervjuje smo izvedli z osmimi mentorji.

4) Povabilu za izvedbo intervjuja s predstavniki združenj za področje rastlinske pridelave in živiloreje se je odzvala Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije.

5) Na področju RPŽ se trenutno izvaja deset katalogov za NPK. Te smo pregledali in RIC zaprosili, da v raziskavo povabi člane komisij in izvajalce za naslednje NPK: Zelenjadar, Zeliščar pridelovalec, Živilorejec, Konjar, Sadjar, Vinogradnik, Poljedelec, Hmeljar, Čebelar in Ekološki kmetovalec. V sodelovanje je privolilo sedem članov komisij.

6) Predstavnik izvajalcev preverjanja in potrjevanja nacionalnih poklicnih kvalifikacij: v sodelovanje je privolil en izvajalec preverjanja in potrjevanja NPK, in sicer predstavnik Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije.

Za vsako od skupin udeležencev raziskave smo oblikovali vprašalnik (v prilogi). Vprašalniki so razdeljeni na dve temeljni področji:

1) opis stanja (vsebine programa, ki so zastarele in pomanjkljive, potrebe po novih vsebinah),

2) ugotavljanje, kako se vsebina kvalifikacij povezuje s potrebami trga dela (kako ugotavljajo potrebe, katere so).

Intervjuje smo izvedli v obliki individualnih pogovorov z udeleženci ali v dopisni obliki. Intervjuje, ki smo jih izvedli kot individualne pogovore, smo po predhodnem

soglasju udeležencev posneli, nato pa smo zvočne posnetke prepisali in zapise analizirali po metodi kvalitativne analize podatkov.

3.3 Fokusne skupine

Osnovni raziskovalni pristop je kvalitativen. Osredotočamo se na proučevanje subjektivnih mnenj, izkušenj in interpretacij udeležencev, ne pa na pridobivanje številčnih podatkov kakor pri kvantitativnem raziskovanju. Odgovarjamo na vprašanja zakaj, kako, kaj, ne pa na vprašanja kolikokrat, kako pogosto in podobno. Poudarek je na kakovosti informacij, ne na njihovi količini.

Uporabljena metoda v raziskavi je fokusna skupina kot oblika skupinskega pogovora.

Osrednje raziskovalno vprašanje se je glasilo: »Kako učinkovito zagotavljati strokovni kader na področju, da bo kos hitrim spremembam (digitalizaciji, zelenemu prehodu)?«

V fokusno skupino na področju rastlinske pridelave in živinoreje smo vključili deset udeležencev. Da bi zagotovili čim večjo heterogenost udeležencev, smo na pogovor povabili predstavnike nekdanjih dijakov in študentov izobraževalnih programov s področja RPŽ (SOK 4–6) ter predstavnike izobraževalnih ustanov, delodajalcev in strokovnih institucij. V fokusno skupino smo vključili:

- tri predstavnike nekdanjih študentov in dijakov, ki so zaposleni v okviru lastnih kmetijskih gospodarstev,
- tri predstavnike zaposlovalcev, ki so zastopali različno velika kmetijska podjetja, in sicer družinsko kmetijo, kmetijo z do 10 zaposlenimi in kmetijsko podjetje z več kot 60 zaposlenimi,
- dva predstavnika izvajalcev izobraževalnih programov (izvajalec IP, ki izvaja višješolske IP, in izvajalec, ki izvaja SPI, SSI oziroma PTI),
- dva predstavnika strokovnih institucij (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije).

V prvi fazi smo oblikovali nabor potencialnih udeležencev fokusne skupine, ki smo jim nato poslali povabilo za sodelovanje v raziskavi, kjer smo opredelili namen raziskave in časovni okvir izvedbe fokusne skupine. Udeležencem, ki so soglašali s sodelovanjem v fokusni skupini, smo poslali temo fokusne skupine, povzeto z

vprašanjem »*Kako učinkovito zagotavljati strokovni kader v kmetijski dejavnosti, s poudarkom na rastlinski pridelavi in živinoreji, ob upoštevanju hitrih sprememb (digitalizacija, zeleni prehod)?*«, da so se lahko pripravili na pogovor.

Pogovor na fokusni skupini je trajal 88 minut. Pred začetkom pogovora smo udeležence zaprosili za soglasje k snemanju pogovora.

Zbrane podatke (zvočni zapis) smo transkribirali. Nato je potekala kvalitativna obdelava podatkov, in sicer kategorizacija odgovorov udeležencev po temah, predstavljenih v nadaljevanju poročila.

3.4 Anketiranje

Raziskovalni pristop je kvantitativen. Uporabili smo metodo anketiranja, in sicer smo s spletno anketo, ki smo jo oblikovali v orodju 1ka, izvedli anketiranje med organizacijami, ki delujejo na področju kulturno-kreativne dejavnosti, ter med kmetijskimi gospodarstvi v Sloveniji.

Z anketiranjem smo želeli pridobiti bolj poglobljene podatke o aktualnosti vključenih znanj in spretnosti v PS v izbrani dejavnosti, o obstoječih vrzelih v znanju in spretnostih dijakov in diplomantov, ki opravljajo PUD oziroma PRI v podjetjih ali se zaposlujejo v podjetju, o pričakovanih spremembah v prihodnosti – glede potrebnih znanj, veščin in spretnosti kadrov pri poklicih v izbrani dejavnosti – ter o ustreznosti strukture kvalifikacij (ali bi potrebovali dodatne programe ali dodatne NPK, ali se kvalifikacije prekrivajo ...).

Organizacijam oziroma kmetijskim gospodarstvom, ki se ukvarjajo z RPŽ, smo po e-pošti poslali povabilo za sodelovanje v raziskavi. V povabilu smo navedli namen raziskave ter udeležence seznanili, koliko časa bodo okvirno potrebovali za izpolnjevanje vprašalnika, da je sodelovanje v raziskavi povsem prostovoljno in da bodo odgovori anketiranih v poročilu predstavljeni anonimizirani, brez možnosti identifikacije udeležencev. Njihove e-naslove smo pridobili od Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije.

Zbiranje podatkov je potekalo med 8. julijem 2024 in 15. septembrom 2024, v tem času pa smo različne skupine kmetijskih gospodarstev še enkrat pozvali k izpolnjevanju vprašalnika. Vprašalnik je vseboval 25 vprašanj, od tega dvajset vprašanj zaprtega tipa in pet vprašanj odprtega tipa, ki so zahtevala vnos besedila ali

števila (npr. število oseb s pridobljeno izobrazbo).

V raziskavo je bilo vključenih 516 anketirancev, predstavnikov kmetijskih gospodarstev, ki se ukvarjajo z RPŽ. Velika večina (92,6 %) anketiranih je bila bodisi nosilcev bodisi članov kmetij, pri čemer so tri petine vključenih v raziskavo sestavljali nosilci kmetij. Med preostalimi skupinami so bili v relevantnem deležu (4,5 %) zastopani še predstavniki podjetij, javnega ali zasebnega zavoda, zadrug ali društev. Med odgovori v kategoriji »drugo« najdemo navedbe, ki jih zaradi pomanjkljivih informacij anketirancev ni mogoče uvrstiti v nobeno od veljavnih kategorij (npr. »dopolnilna dejavnost«).

3.5 Analiza sekundarnih virov – zaposlitveni oglasi

Sistematično smo analizirali besedilo zaposlitvenih oglasov, ki so bili objavljeni na portalu Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje, na spletnem zaposlitvenem portalu Moje delo in družbenem omrežju LinkedIn v obdobju med 1. decembrom 2023 in 15. junijem 2024.

Namen sistematičnega spremljanja zaposlitvenih oglasov je bil pridobiti aktualne, žive podatke o potrebah delodajalcev, specifično o tem, kakšna znanja in delovne izkušnje delodajalci iščejo v opazovanih dejavnostih, kako opisujejo dela in naloge na teh delovnih mestih in ali kot pogoj za zaposlitev zahtevajo določeno raven ali smer izobraževanja.

Pregled portalov z zaposlitvenimi oglasi smo opravili dvakrat na teden v navedenem obdobju in v vnaprej pripravljen obrazec vpisali podatke iz oglasov. Podatke, ki smo jih iskali v zaposlitvenih oglasih, lahko razdelimo v pet vsebinskih sklopov:

- (1) podatki o objavi oglasa: datum objave, portal, na katerem se pojavi oglas;
- (2) podatki o zaposlovalcu: uradno ime podjetja/organizacije, glavna dejavnost organizacije po klasifikaciji SKD (vir: AJPES) in po klasifikaciji TSmedia (vir: bizi.si), kraj sedeža organizacije;
- (3) opis delovnega mesta: naziv delovnega mesta in opis delovnih nalog;
- (4) zahtevana izobrazba in izkušnje: stopnja zahtevane izobrazbe (po klasifikaciji SOK), zahtevana smer izobrazbe in delovne izkušnje;
- (5) zahtevane kompetence (znanja in spretnosti): znanje tujih jezikov,

strokovna znanja, splošna in druga znanja, računalniška znanja.

V obrazec smo vpisali 153 zaposlitvenih oglasov, tri pa smo iz analize izključili – dva zaposlitvena oglasa sta zahtevala univerzitetno oziroma visokošolsko izobrazbo 2. stopnje z zelo specifičnim (in netipičnim) opisom delovnih nalog, eden pa je zahteval izobrazbo strojno-tehniške smeri. V analizo je tako vključenih 150 zaposlitvenih oglasov.

Pridobljene podatke smo v fazi priprave podatkov na analizo kodirali in jih kategorizirali. Sama analiza pridobljenih podatkov pa je potekala na kvantitativni (statistični) in kvalitativni ravni, kjer nas je torej na eni strani zanimala pogostost pojavljanja kategorij (npr. število zaposlitvenih oglasov s posameznega področja, število oglasov, ki zahtevajo posamezna znanja), na drugi strani pa tudi kvalitativne značilnosti kategorij (npr. opis delovnega mesta, opis strokovnih kompetenc).

3.6 Analiza sekundarnih virov – baze kvalifikacij ter spletni opisi kvalifikacijskih sistemov v Sloveniji in izbranih državah

Našteli smo kvalifikacije, ki se izvajajo v izbrani dejavnosti ter opredelili težave in pomanjkljivosti pri izvajanju le-teh.

Z analizo sekundarnih virov smo izdelali pregled obstoječih kvalifikacij v različnih bazah, pri čemer smo se osredotočili na vse veljavne kvalifikacije. Prikazali smo podatke o diplomantih izobraževalnih programov za tekoče šolsko leto in deset let nazaj ter podatke o izvajanju NPK – število izdanih certifikatov za deset let ali od začetka NPK.

Z analizo podatkov, dostopnih na spletnih straneh, ter s poizvedbo, narejeno v državah, za katere se je izdelala primerjalna analiza, je bila izdelana predstavitev sistemov začetnega in nadaljnega poklicnega izobraževanja ter sistema vrednotenja neformalno pridobljenih znanj, in sicer s poudarkom na:

- 1) strukturi izobraževalnega sistema,
- 2) kvalifikacijah začetnega poklicnega izobraževanja,
- 3) kvalifikacijah nadaljnega poklicnega izobraževanja,
- 4) sistemu priznavanja neformalno pridobljenih znanj ali kvalifikacije za trg dela.

V okviru analize podatkov za predstavitev sistemov poklicnega izobraževanja in

vrednotenja neformalno pridobljenih znanj za dve evropski državi se je pojavila pobuda za izvedbo srečanja predstavnikov izbranih držav z namenom dodatne poglobitve in pojasnil k pripravljeni analizi. Izpeljano srečanje je prineslo mnoga pojasnila k analizi ter izmenjavo dobrih praks na področju kmetijskega izobraževanja treh sosednjih držav, Italije, Avstrije in Slovenije.

4 Ugotovitve

4.1 Predstavitev dejavnosti

Za lažje razumevanje razvoja in umeščanja kadrov na področju kmetijske dejavnosti je bil pripravljen krajši opis in predstavitev kmetijstva kot gospodarske dejavnosti. Iz njega lahko povzamemo, da je kmetijstvo gospodarska dejavnost posebnega družbenega pomena, predvsem zaradi svoje večnamenske vloge. Temeljna naloga kmetijstva v povezavi z živilstvom je pridelava varne in kakovostne hrane. Zajema pridelovanje kmetijskih rastlin in živinorejo ter z njima povezane storitve. Kmetovanje pa tudi pomembno vpliva na kakovost voda, tal, zraka in biotsko raznovrstnost, prispeva k podobi kulturne krajine, s svojo gospodarsko in socialno vlogo pa k vitalnosti, obdelanosti krajine in poseljenosti podeželja.

Omenjena večnamenskost se odraža tudi v pestrosti poklicev in poklicnih nalog na področju kmetijstva. Poleg osnovne pridelave oziroma reje se ti poklici običajno posvečajo še raznovrstnim drugim področjem, ki jih narekujejo potrebe kmetovanja. S tem, ko ohranjajo delovna mesta na podeželju, prispevajo k vitalnosti in socialni koheziji teh območij.

Predstavljamo nekaj ključnih poudarkov, značilnih za slovensko kmetijstvo, ki so povzeti iz priloge:

- Slovenija ima med vsemi članicami EU enega največjih deležev kmetijskih zemljišč v uporabi na območjih z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (OMD), in sicer kar 76 %. Približno tretjina površja Slovenije (34

%) je namenjena pretežno kmetijskim površinam, od tega pa se 57 % uporablja kot trajni travnik ali pašnik. Ravninska območja z njivskimi površinami predstavljajo 37 %, delež trajnih nasadov pa 6 %.

- Kmetijstvo v ekonomskem smislu predstavlja majhen člen celotnega slovenskega gospodarstva.
- Kljub majhnemu ekonomskemu deležu kmetijstva v celotni bruto dodani vrednosti slovenskega gospodarstva pa je ta dejavnost strateško pomembna z vidika varnosti preskrbe s kakovostno in varno hrano ter samooskrbe, upravljanja naravnih virov in ohranjanja poseljenosti podeželja.
- Kmetijska gospodarstva v Sloveniji so v primerjavi s povprečjem EU-27 majhna. V Sloveniji prevladujejo (družinske) kmetije; kmetijskih podjetij, ki se večinoma uvrščajo med velika kmetijska gospodarstva, je 0,3 %.
- Več kot polovica vseh družinskih kmetij v Sloveniji je samooskrbnih (pretežni namen kmetijske pridelave je lastna poraba). Številne od teh kmetij imajo tudi druge nekmetijske vire dohodka. Število kmetijskih gospodarstev se zmanjšuje.
- Delež zaposlenih v kmetijstvu upada.
- Povprečni dohodek iz kmetijstva na delavca znaša okoli 20 % povprečne plače v celotnem gospodarstvu.

Trendi razvoja kmetijske dejavnosti, ki s svojimi novostmi kličejo k nenehnemu posodabljanju poklicnih standardov v panogi, so predvsem precizno kmetovanje in digitalizacija kmetijskih poklicev. Podatki kažejo tudi na eno od pomembnih značilnosti kmetijske dejavnosti v Sloveniji, in sicer pri nas razpolagamo pretežno z majhnimi kmetijskimi gospodarstvi. Ta so pogosto družinska podjetja, ki morajo za svoje delovanje obvladovati širok nabor veščin in znanj.

4.2 Opredelitev dejavnosti

Na podlagi matrike dejavnosti je bilo opredeljeno fokusno področje v kmetijski dejavnosti, ki je bilo izhodišče za vse nadaljnje raziskave.

Področje kmetijstva smo najprej analizirali z vidika standardne klasifikacije dejavnosti (SKD). To deli širšo dejavnost kmetijstva na tri ključne segmente, ki so razvejeni še na sektorska podpodročja. Ključni segmenti so:

- kmetijska proizvodnja in lov ter z njima povezane storitve,
- gozdarstvo ter
- ribištvo in gojenje vodnih organizmov.

Pregledali smo vse poklicne standarde in kvalifikacijske strukture znotraj širše kmetijske dejavnosti ter ugotovili, da se poleg rastlinske pridelave, živinoreje, gozdarstva in lova pojavi tudi hortikultura, ki je v SKD ni zaslediti.

Za namen ugotavljanja pestrosti poklicev v dejavnosti in morebitnih vrzeli pa je bila opravljena primerjava med poklici, ki so razviti na področju kmetijstva v Evropi in Sloveniji. Ugotovljeno je bilo, da ima Slovenija zelo dobro pokrite poklice na področju kmetijske proizvodnje ter gozdarstva in lova, je pa precej šibka na področju gojenja vodnih organizmov in ribištva.

Na podlagi primerjave vseh področij kmetijske dejavnosti in samih poklicev v kmetijstvu se je določil profil kmetijske dejavnosti. Področje kmetijstva je bilo razdeljeno na posamezne sklope, ki predstavljajo vsebinsko najbolj smiselne celote glede na način oziroma specifiko gospodarske dejavnosti. Z vidika zaokroženih gospodarskih dejavnosti so bila znotraj kmetijstva prepoznana štiri področja, na katerih se najpogosteje zaposlujejo poklici, povezani s kmetijstvom, in sicer:

- Rastlinska pridelava in živinoreja

Rastlinska pridelava in živinoreja zajemata pridelavo hrane in krme za živali. Rastlinska pridelava poteka na njivah, travnikih in v trajnih nasadih.

Živinoreja predstavlja različne oblike reje živali razen divjadi in vodnih organizmov. V rastlinski pridelavi in živinoreji se izvajajo dela zaradi končnih produktov, namenjenih prehrani ljudi in rejnih živali.

- Hortikultura

Hortikultura je specifično področje, ki ga umeščamo v kmetijsko dejavnost in zajema tako pridelavo rastlin kot storitveno dejavnost z njimi. SKD nima ločeno opredeljenega tega področja. V primerjavi z rastlinsko proizvodnjo poleg vzgoje rastlin vključuje še urejanje prostora, pripravo, urejanje in vzdrževanje zelenih površin ter izdelovanje cvetličnih vezav in dekoracij. Pri hortikulturi je v okviru vzgoje rastlin pogosto končni produkt panoge sadika, in ne končni pridelek.

- Gozdarstvo in lovstvo

Skupna lastnost gozdarstva in lovstva je upravljanje habitatov v naravnem prostoru, pri čemer se habitat navadno obnavljajo povsem naravno. Gospodarjenje z gozdom in divjadjo poteka skladno z nacionalnimi načrti za gospodarjenje, pri načrtovanju pa sodelujejo lastniki gozdov in kmetijskih zemljišč.

- Ribištvo in gojenje vodnih organizmov

Ribištvo in ribogojstvo zajemata dejavnosti upravljanja in reje morskih in sladkovodnih organizmov. Dejavnost vključuje upravljanje naravnih habitatov in gojenje vodnih organizmov.

V nadaljevanju je bilo kot predmet nadaljnje analize določeno področje rastlinske pridelave in živinoreje (RPŽ). Na tem področju smo proučevali vsebinske pomanjkljivosti izobraževalnih programov in nacionalnih poklicnih kvalifikacij, novosti, ki jih prinaša razvoj, trende v panogi ter druga potrebna znanja, spretnosti in veščine, vse z namenom izboljšanja in učinkovitega prilagajanja potrebam, ki jih na tem področju narekuje trg dela.

Omenjeno področje se v določenem vsebinskem segmentu (priprava rastišča in pridelave mladih rastlin) popolnoma prekriva z vsebino iz dejavnosti hortikulture, kar kaže na nekatera skupna poklicna in delovna področja, ki se bodo po vsej verjetnosti vzporedno odražala pri razvoju kvalifikacij na dveh vzporednih strokovnih področjih.

Na nekaterih mestih v dokumentu se zaradi različnega razumevanja specifičnosti izrazov pojmi prekrivajo. Ko namreč omenjamo kmetijstvo, sta v tem kontekstu v tem dokumentu največkrat mišljeni rastlinska pridelava in živinoreja brez gozdarstva, lova, ribištva in gojenja vodnih organizmov. Področje hortikulture pa se zaradi svoje nejasne opredelitve včasih pojavlja pri kmetijstvu, včasih pa kot obrtniško-storitvena dejavnost.

4.3 Ugotavljanje potreb na trgu dela

V nadaljevanju predstavljamo glavne ugotovitve analiz, pripravljenih s kvantitativnimi (analiza anketnega vprašalnika) in kvalitativnimi metodami (analiza zaposlitvenih oglasov, analiza intervjujev, fokusna analiza), ki so nam v tej dinamični in digitalno razvijajoči se dejavnosti osvetlile zahteve in pričakovanja delodajalcev in s tem omogočile razumevanje potreb po kadrih. Hkrati so omogočile vpogled v stanje izvajanja obstoječih kvalifikacij v obravnavani dejavnosti in potrebe po njihovih vsebinskih prilagoditvah.

4.3.1 Zaposlitveni oglasi

Za ugotovitev trenutnih zaposlitvenih možnosti in priložnosti za kader z znanji in veščinami s področja rastlinske pridelave in živinoreje (RPŽ) sta bili izvedeni polletna spremljava in analiza spletnih zaposlitvenih oglasov.

Ugotovitve analize kažejo, da je med zaposlovalci, ki oglašujejo prosta delovna mesta na področju RPŽ, največ takih podjetij, katerih osnovna dejavnost je kmetijstvo 66%; dobra četrtina (28%) je takih podjetij, katerih osnovna dejavnost ni kmetijstvo. Nekaj oglasov (6,0 %) so objavile agencije, ki posredujejo delovno silo, brez navedbe naročnika storitve posredovanja, zato ni mogoče določiti, ali je osnovna dejavnost zaposlovalca kmetijska. Iz ugotovljenih rezultatov je razvidno, da se za poklice s področja RPŽ v velikem deležu zanimajo tudi nekmetijsko usmerjena podjetja.

Z obdelavo podatkov so bile izluščene in povzete najpogostejše navedene ključne delovne naloge, ki jih podjetja razpisujejo za naslednja področja:

- hortikultura (urejanje in vzdrževanje zelenih površin; vrtnarstvo in cvetličarstvo),
- strojna mehanizacija (opravljanje strojnih del v poljedelstvu, v trajnih nasadih, v živinoreji in pri urejanju okolja),
- živinoreja (govedoreja, prašičereja, perutninarstvo, konjereja),
- rastlinska pridelava (poljedelstvo, trajni nasadi, razmnoževanje rastlin),
- trgovina s kmetijskimi izdelki in opremo (trgovanje na debelo in drobno, svetovanje pri prodaji ter posredništvo),
- turizem na kmetijah.

V dejavnosti rastlinske pridelave in živinoreje je pri analizi zaposlitvenih oglasov nujno treba upoštevati posebnosti, ki se odražajo v tem, da se večina posameznikov s kmetijsko izobrazbo zaposli na domačih kmetijskih gospodarstvih in da ti večinoma niso zajeti v sisteme povpraševanja po tovrstnem kadru.

Kljub temu je ugotovljeno, da so podatki, dobljeni v opazovanem obdobju spremljanja zaposlitvenih oglasov po kadrih z znanji in spretnostmi s področja RPŽ, zelo koristni. Čeprav smo pri analizi zaposlitvenih oglasov pozornost pretežno namenili področju RPŽ, ugotavljamo, da zaposlovalci pri povpraševanju po strokovni izobraženosti in usposobljenosti kadrov pogosto puščajo odprte široke možnosti poznavanja področja. Opaziti pa je tudi trend iskanja specifičnih panožnih specializacij.

To nakazuje, da so temeljne kompetence s področja RPŽ potrebne, jih je pa potrebno na različne načine nadgrajevati in usmerjati v specializacije.

Dejstva kažejo, da so v zadnjem obdobju v porastu zaposlitvena dela in storitve na področju hortikulture in kmetijske strojne mehanizacije, kjer imajo posamezniki z znanji in spretnostmi s področja RPŽ veliko zaposlitvenih možnosti. Ugotavljamo tudi, da so pri iskanju zaposlitvenih možnosti čedalje pomembnejše digitalne veščine, in ne nazadnje, da so poklici s področja RPŽ zaposljivi tudi zunaj kmetijske panoge.

4.3.2 Anketiranje delodajalcev

Da bi bila pomanjkljiva znanja in potrebne novosti s področja RPŽ prikazani z različnih zornih kotov, so bili anketirani še delodajalci, ki so v tem primeru nosilci oziroma člani kmetijskih gospodarstev.

Osrednji namen spletne ankete je bil identificirati, na katerih specifičnih področjih kmetovanja v dejavnosti rastlinske pridelave in živinoreje se pojavljajo novi trendi, tehnologije, nova dela in naloge ter kako le-te vplivajo na spreminjajoče zahteve po znanjih in spretnostih zaposlenih na kmetijskih gospodarstvih.

Izsledki anketiranja nam dajejo izhodišča za razvoj kompetenc na naslednjih področjih:

- digitalne tehnologije (pametno in precizno kmetijstvo, avtomatizacija delovnih procesov, predvsem z robotizacijo ...)
- administrativna in regulativna znanja (vodenje in izpolnjevanje dokumentacije, informacijska pismenost, poznavanje področne zakonodaje ...)
- podjetništvo in ekonomija (finančna pismenost, marketinški pristopi, poslovanje kmetijskega gospodarstva, trženje po spletnih kanalih in socialnih omrežjih ...)
- organizacijsko-vodstvene veščine (strateško načrtovanje, samostojno vodenje delovnih procesov, združništvo ...)
- trajnostno kmetovanje (prilagajanje podnebnim spremembam, krožno gospodarstvo, okolju prijazne oblike kmetovanja ...)
- strokovna znanja (sledenje trendom in novostim posameznih specifičnih področij ...)

- tehnična in praktična znanja (povezovanje teoretičnih znanj s prakso, več praktičnega usposabljanja)
- razvijanje novih produktov (znanja za razvoj in uveljavljanje novih produktov ter spodbujanje inovativnosti)
- varstvo rastlin (prepoznavanje škodljivih organizmov, nadzor nad njimi, različne metode za zaščito rastlin, preventiva, zmanjševanje uporabe fitofarmacevtskih sredstev, novi preparati ...)
- strojna mehanizacija (upravljanje večjih in zahtevnejših strojev ...)
- mehke veščine (občutek odgovornosti, delovne navade, odnos do dela ...)
- komunikacijske veščine (timsko delo, komunikacijski bonton, meddružinski odnosi ...)

Analiza anket delodajalcev kaže na pomembnost hitrega tehnološkega razvoja, digitalizacije, administracije in uvajanja trajnostnih pristopov na področju rastlinske pridelave in živinoreje, hkrati pa tudi veliko potrebo po spodbujanju posameznikove osebnostne rasti in njegove vključenosti v posamezne skupnosti.

4.3.3 Fokusne skupine

Med drugim je bila izpeljana tudi fokusna skupina, in sicer smo želeli v vodenem razgovoru med različnimi deležniki pridobiti informacije, kako sredi hitro razvijajoče se tehnologije najučinkoviteje zagotavljati strokovnost kadra v dejavnostih RPŽ.

Za boljšo pripravo so vsi deležniki prejeli vprašanje:

»Kako učinkovito zagotavljati strokovni kader v kmetijski dejavnosti, s poudarkom na rastlinski pridelavi in živinoreji, ob upoštevanju hitrih sprememb (digitalizacija, zeleni prehod)?«

Glavni poudarki na fokusni skupni so se nanašali na:

- posodobitev vsebin izobraževalnih programov (digitalizacija, podjetniška znanja, finančna pismenost, razpisi, timsko delo, komunikacijske veščine, fleksibilnost) in uvedba novih načinov poučevanja (problemsko učenje, projektno delo);
- kakovostno praktično izobraževanje (povečanje njegovega obsega in kakovosti);

- panožno specializacijo (ozka usmerjenost šol, ki na specializiranem področju zagotavljajo vrhunska znanja in kader ter imajo tudi sodobno opremo);
- redno strokovno in pedagoško usposabljanje kadra v izobraževalnih ustanovah, ki naj sledi strokovnemu razvoju in prenosu aktualnih znanj;
- medsektorsko sodelovanje in povezovanje med kmetijskimi gospodarstvi (deljenje znanj in praks, spodbujanje razvoja in inovacij v kmetijstvu);
- izboljšanje podobe poklica kmeta v družbi (promocija poklica, karierno svetovanje).

Fokusna skupina, izvedena za področje kmetijstva – RPŽ, je dala veliko koristnih informacij v smislu refleksije oziroma osvetlitve prednosti in slabosti načina izvajanja izobraževalnih programov ter usposabljanja kadrov. Poleg tega je bila poudarjena potreba po specializaciji učnih centrov (šole in učne kmetije) ter po strokovnem medsektorskem sodelovanju. Informacije, pridobljene na fokusni skupini, potrjujejo in vsebinsko dopolnjujejo ugotovitve iz predhodnih analiz.

4.4 Aktualnost vsebin in izvajanje kvalifikacij v dejavnosti

Na področju rastlinske pridelave in živinoreje so bili popisani obstoječi izobraževalni programi (SOK 3–6) in NPK. Na podlagi popisanih kvalifikacij je bila opravljena kvantitativna raziskava v obliki popisa obstoječih podatkov (kvalifikacije znotraj dejavnosti, uspešnost diplomantov, izvajalci IP in NPK, dinamika podeljevanja posameznih NPK), pridobljenih od Državnega izpitnega centra (RIC), spletnega portala NRPSLO in Ministrstva za vzgojo in izobraževanje.

Podatki, ki so bili analizirani, zajemajo popis obstoječih programov nižjega poklicnega (NPI), srednjega poklicnega (SPI) in srednjega strokovnega izobraževanja (SSI in PTI) ter višješolskega izobraževanja (VSI):

- Upravljanje podeželja in krajine VSI (VI), prej Kmetijstvo (VI)
- Kmetijsko-podjetniški tehnik SSI (V)
- Kmetijsko-podjetniški tehnik PTI (V)
- Gospodar na podeželju SPI (IV)
- Pomočnik v biotehniki NPI (III)

Analizirana je bila uspešnost kandidatov posameznih izobraževalnih programov NPI, SPI, SSI, PTI in VSI med letoma 2013 in 2022. Rezultati kažejo, da je dinamika števila diplomantov vseh omenjenih izobraževalnih programov SOK 3–6, ki spadajo v okvir rastlinske pridelave in živinoreje, dokaj konstantna in ne kaže večjih odstopanj. Zanimanje za izobraževalne programe z omenjenega področja obstaja, v zadnjem obdobju je zaslediti celo rahel porast.

Poleg tega so bili za področje RPŽ predstavljeni obstoječi izvajalci nacionalnih poklicnih kvalifikacij ter trend podeljevanja certifikatov za obdobje 2012–2023. Ugotovitve kažejo, da je dinamika podeljevanja števila certifikatov za NPK konstantna, kar gre pripisati zelo dobri kmetijski politiki. Pri nekaterih NPK pa sploh ni zanimanja oziroma je zelo majhno, kar gre po izsledkih analize v veliki meri pripisati panožni preobsežnosti vsebin NPK.

Iz analize intervjujev lahko izluščimo naslednje teme:

Aktualnost vsebin in izvajanje kvalifikacij na področju kmetijstva – RPŽ

- zastarele vsebine, zakonske ovire, preobširne vsebine NPK, ki jih je težko preverjati ...
- zastarele in manjkajoče vsebine izobraževalnih programov s področja RPŽ (primanjkujejo veščine digitalnih tehnologij, robotizacija, pametno in precizno kmetijstvo, ekološko kmetijstvo, vsebine prilagajanja podnebnim spremembam; poudarjene so bile tudi pomanjkljivosti v znanjih s področja fitofarmacije, podjetništva, ekonomije, administracije, zakonodaje v kmetijstvu ...)

Veščine in kompetence dijakov in študentov

- Dijaki in študentje ne znajo prenesti pridobljenega teoretičnega znanja v prakso, manjkajo jim osnovne praktične izkušnje in specifične veščine, potrebne za delo v dejavnosti, kakor tudi odgovornost, delovne navade, komunikacijske in organizacijske veščine ...

Novi profili delovnih mest

- Delovna mesta oziroma delovne naloge na področju RPŽ zahtevajo napredne tehnološke in digitalne veščine, kot so upravljanje GPS,

pametnih priključkov in dronov, ter uporabo novih aplikacij in programov za natančno kmetovanje

Odzivanje na potrebe delodajalcev po znanjih in kompetencah

- Odziv na potrebe na področju RPŽ se dogaja, vendar je prepočasen. Razlog je pomanjkanje financiranja in podpore države, da bi lahko sledili potrebam gospodarstva, ki se zelo hitro spreminjajo. Mnenja so, da bi morale biti šole opremljene tako kot sodobne kmetije; te imajo namreč bistveno boljšo opremo, sledijo novim tehnologijam, tudi v rabi informacijsko-komunikacijske tehnologije, čemur šole z obstoječim financiranjem nikakor ne morejo slediti.

Odprta sporočila anketirancev

- Med predlogi se večkrat omenja potreba po vključitvi sodobnih tehnologij in digitalnih vsebin, boljšem sodelovanju med šolami in podjetji ter povečanju obsega praktičnega usposabljanja. Prav tako se predlaga večja fleksibilnost izobraževalnih programov, da bi bolje odražali specifične potrebe trga dela ter dijakom in študentom omogočili, da pridobijo relevantna znanja in veščine za uspešno kariero v dejavnosti.

Ugotovljeno je bilo, da je opravljeno anketiranje dalo veliko pomembnih podatkov, ki izražajo tako prednosti kot pomanjkljivosti izvajanja kvalifikacij na področju rastlinske pridelave in živinoreje.

Glavna sporočila rezultatov intervjujev so:

- potreba po več praktičnega izobraževanja
- večja dostopnost in prilagodljivost izobraževanj
- posodobitev vsebin
- specializacija izobraževalnih programov
- redno usposabljanje pedagoškega kadra v izobraževalnih ustanovah
- sodelovanje z različnimi deležniki
- izboljšanje podobe poklica v družbi

4.5 Začetno in nadaljnje poklicno izobraževanje v dveh državah

Nabor izobraževalnih programov in nacionalnih poklicnih kvalifikacij v dejavnosti rastlinska pridelava in živiloreja, ki jih je za izbrano področje mogoče pridobiti v Sloveniji, je bil podlaga za določitev dveh evropskih držav, za katere bi opravili analizo ureditve poklicnega izobraževanja. Zaradi podobne reliefne strukture in podnebnih pogojev za kmetovanje sta se kot primerjalni državi izbrali Italija in Avstrija, in sicer s poudarkom na deželi Furlaniji - Julijski krajini ter avstrijski Koroški. Pridobljena sta bila pregled sistemskih ureditev poklicnega in strokovnega izobraževanja v izbranih državah ter popis izobraževalnih programov in drugih vrst poklicnih kvalifikacij, ki jih je mogoče pridobiti v obeh izbranih regijah.

Pri pregledu obeh sistemov velja poudariti nekaj zanimivih izsledkov, in sicer v Avstriji kmetijske šole namenjajo veliko pozornosti upravljanju kmetij in gospodinjstev z vsebinskimi poudarki na turizmu, kreativnosti in oblikovanju, zdravju, prehrani, pa tudi preživljanju prostega časa z otroki in mladino. V ospredju so tudi izobraževalni programi s področja gozdarstva. Pri njih v okviru rednega strokovnega izobraževanja ponujajo še dodatne tečaje z nekaterimi zelo zanimivimi in aktualnimi temami: ECDL in nadaljevalni ECDL (Evropsko računalniško spričevalo) s poudarkom na uporabi na kmetiji, socialno prostovoljstvo, ljudski plesi, osemenje svinj, obrezovanje sadnih dreves, ekonomija v kmetijstvu, administracija na zdravstvenem področju, upravljanje planšarij, čebelarstvo, upravljanje traktorja, spravilo lesa z žičnico, tipkanje idr.

Za Italijo velja, da so pri njih srednje in višje strokovne šole večinoma organizirane kot del strokovnih raziskovalnih inštitutov, in ne kot samostojne ustanove. Pri izobraževanju in usposabljanju dajejo velik poudarek agroživilstvu, turizmu, vinogradništvu in enologiji ter upravljanju okolja in zemljišč. Poleg tega zelo poudarjajo pametno oziroma precizno kmetovanje ter krožna biogospodarstva.

Pri vsakem posodabljanju poklicnih standardov, ki so podlaga za različne kvalifikacije, je poleg aktualnih potreb na trgu dela treba pozornost nameniti tudi kvalifikacijskim strukturam in pristopom primerljivih tujih držav, saj nam lahko primeri njihovih dobrih praks olajšajo pomembne odločitve.

Mednarodna primerjava kaže, da sosednji državi že danes zelo poudarjata znanja in veščine, ki prinašajo vitalnost posameznim kmetijskim gospodarstvom, kot

so trajnostno upravljanje specializiranih tehnologij pridelave in predelave kmetijskih pridelkov, trajnostni podeželski turizem, uspešno poslovanje in dobri medgeneracijski odnosi, kar bi ob prenovi IP pri nas veljalo upoštevati.

4.6 Priporočila za razvoj strokovnih podlag za razvoj kvalifikacij v dejavnosti

Na podlagi vseh doslej pridobljenih podatkov so se oblikovala priporočila za razvoj kvalifikacij v dejavnosti rastlinske pridelave in živinoreje, ki jih predstavljamo v nadaljevanju.

4.6.1 Izobraževalni programi in izobraževalne ustanove na področju kmetijstva

Pri prenovi programov je treba upoštevati osnovni namen kmetijske pridelave, reje in predelave hrane. Izvedba izobraževalnega programa naj sledi sezonskim in vremenskim razmeram. Kmetijstvo naj ohranja primat v kmetijskih izobraževalnih programih.

Izobraževalni programi naj sledijo trendom v kmetijstvu:

- **Digitalizacija:** Uvedba novih tehnologij, kot so pametne naprave, umetna inteligenca, analitika podatkov in avtomatizacija, kar omogoča večjo učinkovitost in trajnost v pridelavi.
- **Trajnostne prakse:** Povečuje se osredotočenost na okoljske standarde, ekološko kmetovanje in trajnostno rabo virov, kar vpliva na način pridelave in obdelave kmetijskih pridelkov.
- **Prilagoditev podnebnim spremembam:** Kmetijstvo se mora prilagajati podnebnim spremembam, kar vključuje izbiro odpornejših rastlin in takih praks, ki zmanjšujejo negativni vpliv na okolje.
- **Živinoreja sledi trendom dobrobiti živali:** Kmetije, ki redijo živali, so v procesu sprememb načinov reje po načelih dobrobiti živali, kamor spada tudi prehrana živali, ki ji je treba nameniti še posebej veliko pozornost.
- **Nove storitve in poslovni modeli:** Kratke dobavne verige, dostava svežih pridelkov in lokalno usmerjeni trgi, skupinske naložbe, sodelovanje

med kmeti (pridelava, predelava, trženje ...).

- **Krepitev podjetniške miselnosti med kmeti:** Skrb za ustrezne finančne transakcije, odločitev in potek kmetovanja se sprejema na podlagi finančnih kazalnikov kmetije.
- **Krepitev pomena kakovosti življenja:** Pomen odnosov, medgeneracijskih, družinskih in med zaposlenimi. Odkrito obravnavanje duševnih stisk v kmetijstvu, skrb zase in dobrobit kmeta.

Vlaganje v neformalno in vseživljenjsko izobraževanje, mehke veščine

Treba je zagotoviti vlaganje v neformalno in vseživljenjsko izobraževanje ter razvoj izobraževalnih modulov za kmetijsko panogo (uvedba intenzivnih izobraževalnih programov, svetovanj, poletnih akademij za razvoj poslovnih, finančnih in digitalnih veščin, npr. robotike, umetne inteligence ipd., znanj s področja krožnega gospodarstva in trajnostnega razvoja idr.). Strokovnjake, učitelje in druge je treba spodbujati k uporabi novih znanj in mehkih veščin, ki morajo biti integrirane v učni proces, ter dijake pa k vključevanju v fokusne skupine, panožne krožke ... To je pomembno tudi za medsebojno mreženje. Pri prenosu znanj in veščin je potrebno spodbujati povezovanje med raziskovalnimi, izobraževalnimi, svetovalnimi in izvajalskimi ustanovami.

Specializacija kmetijskih šol

Predlagamo specializacijo kmetijskih šol glede na tradicionalne panoge kmetijstva na posameznem območju, sistemsko izmenjavo dijakov med šolami in financiranje teh izmenjav. Kurikulum naj se prilagodi izvedbi posameznih programov.

Mentorski in tutorski pristop

Predlagamo uvedbo mentorstva in tutorstva, tako med učitelji za prenos znanja na mlajše kolege in obratno kot med samimi dijaki. Pri tutorstvu je še posebej pomembno, da se uvede sistem spodbud za spodbujanje uspešnih dijakov v sistem tutorstva.

Prenova programov

Premik od tradicionalnih oblik dela: Kmetijske panoge prehajajo na nove, bolj fleksibilne in digitalizirane oblike dela. Visoka stopnja samozaposlenosti v tem sektorju postavlja poseben poudarek na prilagajanje tem spremembam. Zato morajo podporni in izobraževalni programi bolje obravnavati specifične potrebe kmetij, ki prevladujejo v tem sektorju.

Reševanje problemov in inovativnost s kreativnimi metodami: Mlade je potrebno na najrazličnejše načine spodbujati k lastni inovativnosti. Pri tem so se dobro izkazali EIP projekti, ter spodbujanje iskanja inovativnih rešitev v okviru izobraževanja in usposabljanja.

Razvoj praktičnih veščin: S praktičnimi delavnicami in projekti, usposabljanji na kmetijskih šolah in kmetijskih gospodarstvih ter s projektnim sodelovanjem je treba spodbujati razvoj veščin za prehod od idej do končnih izdelkov, samoorganizacije in upravljanja časa.

Razvoj digitalnih veščin in poznavanje novih tehnologij: Ključno postaja poznavanje digitalizacije, uporabe umetne inteligence, razširjene resničnosti (ang. *extended reality*), podatkovne analitike in tehnološko zahtevnih orodij in tehnik.

Podjetniške, vodstvene in organizacijske veščine: Ustvarjalni profesionalci, še posebej samozaposleni, potrebujejo več podjetniških veščin za uspeh na trgu. To vključuje trženje, vodenje projektov, finančno načrtovanje in zbiranje sredstev. Sodelovanje s strokovnjaki iz drugih sektorjev, kot je bančništvo, je lahko ključno za premagovanje izzivov v zvezi s podjetniškimi znanji. Prav tako je pomemben razvoj organizacijskih veščin, kot sta upravljanje časa in organizacija delovnih procesov.

Delo z družbenimi omrežji in digitalni marketing: Poznavanje digitalnega marketinga, vizualizacije, spletne prodaje in upravljanja družbenih omrežij postaja ključno za uspešno marketinško strategijo ter za promocijo izdelkov in storitev.

Zelene in trajnostne veščine: Nova znanja s področja zelenega prehoda, krožnega gospodarstva, okoljskih vplivov ipd.

Razvijanje mehkih in prečnih veščin: Študije kažejo na vrzeli v mehkih veščinah, kar pomeni, da so potrebna dodatna usposabljanja in podpora za razvoj teh sposobnosti, kot so timsko delo, komunikacija, odgovornost, reševanje problemov, sodelovanje, kreativno razmišljanje.

Ohranjanje ročnih spretnosti in veščin: Kljub digitalizaciji ostaja pomembno ohranjanje klasičnih tehnik. Izobraževalni programi morajo bolje podpirati te načine izvajanja dejavnosti in učinkoviteje prenašati znanje na mlajše generacije.

Multidisciplinarnost in povezovanje znanj: Za reševanje kompleksnih izzivov je potrebno kombiniranje različnih področij in znanj.

Sledenje trendom in inovacijam: Za zaposlene, izobraževalce in študente je ključno nenehno izobraževanje in prilagajanje trendom.

Raznolikost in dostopnost izobraževanja: Da bi spodbudili vseživljenjsko učenje in prilagajanje na hitre spremembe, mora biti pridobivanje novih veščin dostopno vsem, na različnih nivojih – od formalnih do neformalnih oblik izobraževanja.

Pri prenovi programov je ključen sistematičen in trajnosten pristop. Pomembno je, da so ukrepi prilagodljivi, saj se potrebe po spretnostih in znanjih čedalje hitreje spreminjajo. Učinkovito usposabljanje in izobraževanje, ki se osredotoča tudi na praktično izpopolnjevanje in nove trende, bo ključno za prihodnost delovne sile. Ta pristop ne le zadovoljuje potrebe trga dela, ampak tudi zagotavlja, da izobraževalni programi ostanejo relevantni in inovativni, kar je bistveno za dolgoročni uspeh in trajnost sektorja, gospodarstva in družbe.

4.6.2 Medsektorsko povezovanje, sodelovanje in štipendiranje

Okrepitev medsektorskega sodelovanja: Treba je okrepiti sodelovanje med izobraževalnimi organizacijami, javnim sektorjem, javno službo kmetijskega svetovanja, zadrugami, kmetijami in gospodarstvom ter lokalno skupnostjo. Razviti je treba veščine, ki omogočajo medsektorsko sodelovanje.

Oblikovanje večdisciplinarnih skupin: Oblikovanje večdisciplinarnih skupin, ki vključujejo kmetijsko panogo (tudi prek projektov EIP) ter sodelujejo pri projektih reševanja okoljskih in družbenih problemov, je nujno za skladnost s politikami EU o zelenem in digitalnem prehodu.

Vključitev v inovacijske projekte: Kmetijsko izobraževanje je treba aktivno vključiti v sistem znanja in inovacij AKIS, ki povezuje raziskovalne in visokošolske organizacije, svetovalne organizacije in gospodarski sektor (kmetije, zadruge, kmetijska podjetja) ter predstavlja veliko priložnost za sistemski prenos znanja in enotno bazo znanja. Pri raziskovalnem delu je treba velik poudarek dati diseminaciji rezultatov na koncu vsakega projekta ter povezovanju šolstva in JSKS.

Uvedba štipendij in projektne delo: Uvesti je treba štipendije in projektno delo, saj oboje omogoča tesnejše sodelovanje prakse in teorije z gospodarstvom za pridobivanje praktičnih izkušenj. To vključuje tesno povezovanje s podjetji, kmetijami, zadrugami idr. ter izvajanje prakse v sodelovanju s partnerskimi organizacijami, podjetji, obrtnimi zbornicami in Kmetijsko gozdarsko zbornico Slovenije.

Kmetijske poklice je treba umestiti med deficitarne poklice.

Treba je povečati ugled poklica kmeta, tudi prek osnovnošolskih programov.

Delo na domači kmetiji naj se šteje za **študentsko delo**, kmetiji naj se omogoči le plačilo stroškov zavarovanja, če to želi.

Spodbujanje kadrovskih štipendij

4.6.3 Praktično izobraževanje in usposabljanje

Povečanje možnosti za praktično usposabljanje: Možnosti za praktično usposabljanje diplomantov, učiteljev in strokovnjakov na kmetijah, kmetijskih podjetjih in predelovalni industriji je treba izboljšati ter okrepiti povezave med izobraževalnimi ustanovami in izvajalci kmetijske pridelave in predelave. Pri čemer se je potrebno zavedati, da se mora osnovna delovna praksa še vedno izvajati na kmetijskih šolah. Šolska posestva naj bodo namenjena praktičnemu izobraževanju in raziskovalnemu delu, tržna pridelava naj bo podrejena pedagoškemu procesu.

Predlagamo, da se zaradi dolgotrajnega postopka razvoja standardov za uvedbo mojstrskih kmetij uvedeta pojma »demonstracijska kmetija« in »učna kmetija« ter se natančno definirata. Prav tako je treba definirati kdo je mentor na učni kmetiji, kdo demonstrator in kakšne kompetence oziroma znanje potrebuje.

Treba je urediti tudi ustrezno stimulacijo za demonstracijske in učne kmetije, da bodo pripravljene ponujati svoje znanje. Predlagamo vključitev v sistem po zgledu podjetij. Vse zgoraj naštetu je treba zakonsko urediti.

Treba je okrepiti pridobivanje praktičnih kompetenc v tujini (IFYE, Erasmus ipd.).

Potrebna je stalna **skrb za kakovost praktičnega usposabljanja** na šolskih posestvih in pri delodajalcih. Praktično usposabljanje je treba stalno evalvirati. Dijak/študent ni zgolj delovna sila, temveč je oseba v procesu pridobivanja praktičnih kompetenc.

4.6.4 Financiranje in podpore

Poiskati sistemske vire za spodbujanje medsektorskega sodelovanja.

Razviti je treba spodbude za učne in demonstracijske kmetije. Učne in demonstracijske kmetije naj bodo na razpolago udeležencem izobraževalnega procesa pri pridobivanju znanja.

Treba je zagotoviti vire za izmenjavo študentov med šolami v Sloveniji. Šole lahko financirajo osnovno izobraževanje iz obstoječega vira financiranja (MOFAS). Potrebna so dodatna sredstva za stroške prevoza, prehrane in bivanja dijakov/študentov v dijaškem domu.

Zagotavljanje financiranja in podpore specializiranim šolam za uvajanje najsodobnejših tehnologij: Treba je okrepiti financiranje šolskih posestev in zagotoviti najsodobnejšo tehnologijo, ki bo stremela k sklenjenemu krogu proizvodnje (pridelava, predelava in trženje). Tehnološka usposobljenost naj sledi specializaciji kmetijskih šol.

Poskrbeti za podporno okolje za spodbujanje kmetijskih poklicev, promoviranje pozitivnih kmetijskih praks in veščin, promoviranje lepote kmetijskih poklicev.

5 Izzivi in priložnosti razvoja kvalifikacij

Kmetijstvo se spoprijema s številnimi izzivi, ki izvirajo iz hitrega tehnološkega razvoja, podnebnih sprememb in vse večjih zahtev trga. Eden ključnih izzivov izobraževanja kadra sta zastarelost in pomanjkljivost vsebin v izobraževalnih programih s področja kmetijstva, razvoja podeželja in prehranske verige.

Manjkajo veščine, ki so nujne za sodobno kmetijstvo, kot so digitalne tehnologije, robotizacija, pametno in precizno kmetijstvo ter ekološko kmetijstvo. Prav tako primanjkuje vsebin, povezanih s prilagajanjem podnebnim spremembam, fitofarmacijo, podjetništvom, ekonomijo, administracijo in zakonodajo v kmetijstvu.

Za uspešen razvoj kmetijstva je nujna posodobitev poklicnih standardov in posledično izobraževalnih programov ter NPK, ki morajo vključevati digitalizacijo, podjetniška znanja, administrativno in finančno pismenost, timsko delo, komunikacijske veščine in širši pomen družbeno socialne vloge kmetijstva. Poleg tega je treba uvesti nove načine poučevanja, kot sta problemsko učenje in projektno delo, ki omogočata boljše razumevanje in uporabo pridobljenega znanja v praksi.

Poudarek je tudi na kakovostnem praktičnem izobraževanju, ki bi se moralo izvajati v večjem obsegu in na višji kakovostni ravni. Pomembna je panožna specializacija, pri kateri bi se posamezne izobraževalne ustanove osredotočile na ozko specializirana področja ter zagotavliale vrhunska znanja in sodobno opremo.

Poleg posodobitve poklicnih standardov, programov in NPK je nujno redno strokovno in pedagoško usposabljanje kadra v izobraževalnih ustanovah, da bi sledili strokovnemu razvoju in prenašali aktualna znanja. Ključno vlogo pri napredku kmetijstva imata tudi medsektorsko sodelovanje in povezovanje med kmetijskimi gospodarstvi, saj omogočata deljenje znanj in praks ter spodbujata razvoj in inovacije.

Ne nazadnje je treba izboljšati podobo poklica kmeta v družbi, saj se ta pogosto ne prepozna kot perspektiven in strateško pomemben. Promocija poklica in karierno svetovanje lahko prispevata k večjemu zanimanju mladih za kmetijstvo in s tem k dolgoročni trajnostni kmetijski proizvodnji.

Čedalje pomembneje je, da se bodo morali zaposleni na kmetijskih gospodarstvih za svoj karierni obstoj poleg že pridobljenih kvalifikacij vseživljenjsko izobraževati in dodatno usposablјati za različne vsebinsko zaokrožene enote. Sistem nacionalnih poklicnih kvalifikacij, ki je v dejavnosti kmetijstva postal močen partner pri zagotavljanju

strokovnega kadra, se bo moral bolj odzivati na razvoj in spremembe v dejavnosti. Prenova poklicnih standardov in posledično katalogov standardov strokovnih znanj in spretnosti mora vključevati tudi strokoven razmislek o obsegu posamezne NPK, saj jih je trenutno zaradi preobsežnosti težko preverjati.

S pristopom analize dejavnosti, ki vključuje različne raziskovalne metode, se spreminja tudi naš pristop dela s skupinami strokovnjakov. Celostna analiza dejavnosti da širši vpogled v dejavnost, ki presega osredotočanje zgolj na kvalifikacije in izobraževalne programe. V nadaljevanju bi se na podlagi celostnega vpogleda v dejavnost bolj kompetentno in kritično lotili razvoja poklicnih standardov ter posledično izobraževalnih programov in nacionalnih poklicnih kvalifikacij.

6 Viri in literatura

- Stopar, M., Kastelic, A. (2024). Opis kvalifikacij v kmetijski dejavnosti/dejavnosti rastlinske pridelave in živinoreje – primer Avstrija. Interno gradivo za študijo na dveh področjih. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.
- Stopar, M., Podgoršek, J. (2024). Opis kvalifikacij v kmetijski dejavnosti/dejavnosti rastlinske pridelave in živinoreje – primer Italija. Interno gradivo za študijo na dveh področjih. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.
- Stopar, M., Kavnik, K. (2024). Izvajanje kvalifikacij v kmetijski dejavnosti/dejavnosti rastlinske pridelave in živinoreje, Opis stanja izvajanja kvalifikacij na področju rastlinske pridelave in živinoreje v Sloveniji. Interno gradivo za študijo na dveh področjih. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.
- Stopar, M., Kristl, N. (2024). Izvajanje kvalifikacij v kmetijski dejavnosti/dejavnosti rastlinske pridelave in živinoreje, Analiza intervjujev. Interno gradivo za študijo na dveh področjih. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.
- Stopar, M., Kristl, N., Kunčič Krapež, B., Jakačič, V. (2024). Analiza zaposlitvenih oglasov v kmetijski dejavnosti/dejavnosti rastlinske pridelave in živinoreje. Interno gradivo za študijo na dveh področjih. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.
- Stopar, M., Oberstar, H., Kastelic, A., Podgoršek, J., Žagar, K. (2024). Predstavitev kmetijske dejavnosti/dejavnosti rastlinske pridelave in živinoreje. Interno gradivo za študijo na dveh področjih. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.
- Stopar, M., Kristl, N. (2024). Analiza pogovora v okviru fokusne skupine – kmetijska dejavnost/dejavnost rastlinske pridelave in živinoreje. Interno gradivo za študijo na dveh področjih. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.
- Stopar, M., Kristl, N., Oberstar, H., Kastelic, A., Podgoršek, J. (2024). Analiza stanja na področju izobraževanja in usposabljanja v kmetijski dejavnosti/dejavnosti rastlinske pridelave in živinoreje, Analiza anketnega vprašalnika. Interno gradivo za študijo na dveh področjih. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.
- Stopar, M., Oberstar, H., Kastelic, A., Podgoršek, J. (2024). Predlog priporočil za razvoj kvalifikacij v kmetijski dejavnosti/dejavnosti rastlinske pridelave in živinoreje. Interno gradivo za študijo na dveh področjih. Ljubljana: Center RS za

poklicno izobraževanje.

Evropska klasifikacija spretnosti/kompetenc, kvalifikacij in poklicev (ESCO).

Dostopno na: <https://esco.ec.europa.eu/si/classification/qualifications>.

Standardna klasifikacija dejavnosti. Dostopno na:

<https://www.stat.si/SKD?page=KlasifikacijaSKD>.

Slovensko ogrodje kvalifikacij. Dostopno na: <https://www.nok.si/>.

Klasifikacija področij izobraževalnih aktivnosti/izidov z oznako KLASIUS-P-16.

Dostopno na: <https://www.stat.si/Klasius/Default.aspx?id=5>.

Klemenčič, S., Hlebec, V. (2007). Fokusne skupine kot metoda presojanja in razvijanja kakovosti izobraževanja. Andragoški center Slovenije. Dostopno na: <http://poki.acs.si/documents/N-49-3.pdf>.

7 Priloge:

Priloga 1: Opis kvalifikacij - primer Avstrija

Priloga 2: Opis kvalifikacij - primer Italija

Priloga 3: Izvajanje kvalifikacij– Opis stanja

Priloga 4: Izvajanje kvalifikacij – Analiza intervjujev

Priloga 5: Analiza zaposlitvenih oglasov

Priloga 6: Predstavitev dejavnosti

Priloga 7: Analiza anketnega vprašalnika

Priloga 8: Poročilo fokusne skupine

Priloga 9: Predlog priporočil

